10 ՓԱՐԱ

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՏԻԳՐԱՆ ՃԻՎԷԼԷԿԵԱՆ

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
20. Պապը Ալի Ճատտէսի. 20
Կ. ՊՈԼԻՍ

ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

10 ՓԱՐԱ

Direction du Journal Arménien
SOURHANTAG
20. Avenue de la S. Porte
CONSTANTINOPLE

ԵՏ ՉԻ ՏՐՈՒԻՐ
Խմբագրութեան ուղղուած ո՛ և է գրութիւն

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ՊՈԼՍՈՅ ՀԱՄԱՐ
12 ամիս կանխիկ ղրշ. 75
6 » » » 40

ԳԱՒԱՌՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ
Թղթատարի ծախքը մեր վրայ
12 ամիս կանխիկ ղրշ. 100
6 » » » 50

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ՀԱՄԱՐ
Թղթատարի ծախքը մեր վրայ
12 ամիս կանխիկ ֆր. 22
6 » » » 11

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ անգամի համար տողը 5 ղրշ.
Մէկ անգամէ աւելի ծանուցմանց համար մասնաւոր պայմաններ:

ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ կը հրատարակուի առաւօտները արշալոյսին:

ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐ

Առ Պրն. ԷՄԲԵՐՕ. Գատըգիւղ. — Տեղական թերթի մը այն թիւը որուն մէջ գիտողութիւններ ըրած էք «Ճշմարիտ Վաճառականութիւն» խորագրով յօդուածիս, միայն երէկ ձեռքս անցաւ պատահմամբ. և որովհետև խնդիրը մեծ շահեկանութիւն ունի երկրին տնտեսական կացութեան տեսակէտով, կը փափաքիմ իբրև «Ժամանակ» պատասխանել ձեր ինչ ինչ հարցումներուն. բայց իբրև լոկ հրապարակագիր ընդհ. տեսութեամբ բռնած եմ և կրնամ ըսել, ինչ որ կը կարծեմ թէ ճշմարիտ է:

1. Գերակշիռ արտադրութիւնը այն է որ երկրին ներքին սպառման (home trade) պէտք եղածէն աւելի բան կ'արտադրուի և արտասահման կը ղրկուի: Ահա բուն վաճառականութիւնը (commerce): Խանութպանութիւնը և վաճառականութիւնը կրնանք մէկմէկէ տարբերել սա կերպով: Խանութպանը կը գնէ և կը ծախէ առ հասարակ ․․․ բան որ շահ մը կը խոստանայ, քանի մը ոսկինոց փերեզակէն սկսելով մինչև հազարաւոր ոսկիներ գործածողին ․․․, որ պարզապէս ․․․ մըն է իր անհուն գործառնութեամբը հանդերձ ․․․ այն որ արտաքին արտադրութիւնը ներքինին և ներքին արտադրութիւնը արտաքինին մէջ կը ծախէ (կամ արտաքինը՝ արտաքինին մէջ, որ միևնոյն բանը ըսել է), անիկա ճշմարիտ վաճառական է, հինգ ոսկիի տէր ըլլայ այն, թէ հինգ միլիոն ոսկիի: Վերջապէս խանութպանութիւն բառածը, կ'ուզէ մանրամասն(?) ծախերն ըլլայ, կ'ուզէ մեծաքանակ կերպով, տարբերութիւնը ինչ որ ալ ըլլայ, shop keeping կամ շատ շատ trade բռուած բանն է, և ոչ թէ commerceը:

2. Երբ երկիր մը իր իսկ արտադրութիւնը կոչտ վիճակի մէջ օտար երկրի մը 10 դշ.ի կը վաճառէ, և յետոյ կը վերագնէ զայն 100 դշ.ի՝ գործածելի վիճակի մը մէջ, փնտռուելիք կէտը այն չէ որ 10 դշ.ի ծախո՞ղը աւելի կը շահի թէ 100 դշ.ի ծախողը: 10ին և 100ին մէջ գտնուող 90ն է որ երկիրը կը կորսնցնէ իր նուազ գործունէութեան պատճառաւ, և տասնին վրայ ․․․ կը ․․․է, տարին իրմէ աւելի գործնական մարդիկ ըլլալնուն համար: Ահա ցաւալի և գարմանալի կարօտ կէտը այս է: Չենք կարծեր որ մեր երկրին մէջ ․․․ ․․․թիւնը պատճառ եղած ըլլայ մեր երկրին արտադրութիւնը եղող նախնական բերքերը գործածելի վիճակի վերածելու միջոցները հոգալու: Իրաւ է որ մասնաւոր գործոց համար տոկոսի ․․․ սովորաբար գրեթէ 12% է հոս. բայց ընդհանրական գործոց մէջ, ինչ որ է Եւրոպա. նոյնն է նաև մեր երկրին մէջ, ճիշդ եւրոպական սեղանաւորական կեանքին շարունակութիւնը: Օսմ. Պանքային և Քրէտի Լիօնէին հարցուցէք թէ՝ իրենց քով ո՛րչափ սնակ ի պահ թողուած է, տարին միայն հարիւրին 2½ և 2 տոկոսով, մինչդեռ ապահով ճանչցուած սեղանաւորական ուրիշ տուներ ալ թախանձանօք և խոշոր համար միայն 4ով և խիստ քիչերը 5ով կամ 6ով կ'ընդունին: Անգլիական Օսմ. երկրին երկաթուղիները և քարափները, որոնք Լոնտոնի կամ Մարսիլիոյ մէջ չէ որ կը շինուէին, և անհամներու մէջ սովորական եղող բարձր տոկոսով սակները չէին որ դանիլ(?) ըրուան բերին: Մեր տեսնել փափաքած գործարաններն ալ ճիշդ անոնց կարգէն են:

3. Մենք երբէք չենք փափաքիր որ ամեն տեսակ ներածութեան առաջքը առնուի: Շատ անտրամաբանական և անտնտեսագիտական տեսութեամբ խիստ վնասակար և անմիտ բան մը կ'ըլլար այն: Բայց ներածում կայ ներածում ալ կայ: Այն բանը որ երկրին մէջ չկայ, անոր ներմուծումը ոչ միայն բնական, այլ և յոյժ օգտակար է, ներածման և արտածման մէջ պահելու համար հաւասարակշռութիւն մը, առանց որու ապահով վաճառականական կեանք անկարելի է: Բայց երբ երկրին բուն իսկ իր արտածութիւնը նորէն կը ներմուծուի երկրին մէջ, այսինքն իր արտածութիւնն ալ ներածման կը փոխուի, այն ատեն երևան կուգայ անտանելի սխալ մը, որուն վրայ որչափ ցաւինք քիչ է: Եթէ մեր երկիրը ըլլար Անգլիոյ պէս, ուր արժեթղթերու կտրոններուն վրայ օտար երկիրներէ գանձուած միլիոնները և նաւագնացութենէ գոյացած ահագին գումարները՝ ապրանքի ներածման և արտածման բացը գոցելէ շատ միշտ բան մըն ալ կ'աւելնայ, գուցէ ներելի ըլլար մեր երկրին արտածման և ներածման միջև գտնուած դարմանելի անհաւասարակշռութեան վրայ քիչ հոգ ընել:

4. Նուազ հարուստին ձեռարուեստի արտադրութեան՝ բուն հարուստին ծախուելուն, և հարուստին ձեռարուեստի արտադրութեան՝ բաղդատաբար իրմէ աղքատին ծախուելուն մէջ եղած տարբերութիւնը կրնանք տեսնել գործնականին մէջ, ձեր աչաց առջև առնելով ծախող Անգլիացին որ հետզհետէ աւելի կը հարստանայ, և անկէ գնող Չինաստանցին, Հնդիկը, Պարսիկը, Աֆղանը, Աֆրիկեցին եւն: Ճապոն ալ միևնոյն վիճակին մէջ էր: Բայց երբ պէտք եղած թուով գործարաններ շինելով, կարող եղաւ իր երկրին արտադրած մետաքսը եւն. ինքը գործածելի վիճակի վերածելու, իրմէ հարուստ Անգլիացիին ձեռքէն ազատելէ զատ, զանազան օտար հրապարակներու մէջ անոր հետ մրցելու իսկ կարող եղաւ, և ո՞վ գիտէ թէ ապագային մէջ ալ ի՛նչ պիտի ըլլայ: Տիար Էմբէրօ, դուք որ ․․․ էք, մեզի հետ միանալով յուսալու էք որ տեղական բերքերու և ճշմարիտ վաճառականութեան մէջ յառաջդիմելով, մենք ալ օձիքնիս ազատենք օտարին ձեռքէն, միայն այն բաներուն մէջ, որոնք կարելի և բնական են: Բայց իմաստ մը չկրցինք հանել Պ. Էմբերոյի սա խօսքէն երբ — տնտեսագիտական խնդրոյ մը վրայ ճառելու և փափկութեամբ վիճաբանելու քիչ մը նուազ պատշաճ ոճով — կը հարցնէ մեզի թէ՝ արդեօք այն ատեն ալ արտածութե՞ան հակառակորդ պիտի ըլլանք, երբ մեր ըմբռնած վաճառականութեան շնորհիւ օր մըն ալ այնքան հարուստ ըլլանք որ միւս ամէն երկրի ժողովուրդներն աղքատ համարուին մեր քով, և վաճառական պիտի ըլլանք միայն անո՞նց որ աղքատ օտարներէն կը գնեն ու հարուստ տեղացիներուն կը ծախեն:»

Ուրիշներ կրնան տարբեր կերպով խորհիլ: Բայց մեր ոչ սովորութիւնն է և ոչ ալ փափաքը՝ պատասխանել այնպիսի ոճով եղած հարցումներու, որոնք կիրթ ճաշակի սահմանէն շեղելու բնութիւն ունին: Մեր վերը գրածները, մեզի ուղղուած գրութեան պատասխանելէ աւելի, կենսական խնդրոյ մը հրապարակային վիճաբանութեան շնորհիւ լուսաբանուելուն համար էին:

Գորգագործութեան համար պէտք եղած ներկուած բուրդն ալ մենք մեր մէջ չէի՞նք կրնար հոգալ:

Լ. ԽՈՆ.

ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԹԵՐԹԸ

Նախորդ գրութեամբ մը կրօնական թերթի մը կարևորութիւնը, պէտքը կը շեշտէի: Թերևս առարկեն թէ՝ նոյնիսկ քահանաները պիտի կարդա՞ն: Ասոր պատասխանել դժուար չէ:

Կը խոստովանիմ որ մեր հին և նոր Տէրտէրները ուսումնական չեն ընդհանրապէս, սակայն մասնաւորելով խօսքս, ուրախութեամբ կրնամ ըսել թէ ուսումնասէր են նորերը: Իրենց շրջանակին մէջ առաջինն ըլլալու փառք, պատիւ շահելու համար ի հարկէ սորվելու պիտի ուզեն զարգանալ, լաւատես եմ այս մասին:

Գեղջուկ քահանաներ գիտեմ, որոնց միակ բաղձանքն է գիրք, թերթ կարդալ, յառաջդիմել ու ժողովրդեան օգտակար հանդիսանալ, սակայն իրենց նիւթական անձուկ վիճակը չի ներեր: Անկէ զատ ի վիճակի չեն կրօնական բարձր խնդիրներու վրայ ճառող ուսումնասիրութիւններ մարսելու:

Բոլորովին չանտեսենք մեր ամուսնացեալ կղերին բարի տրամադրութիւնները. անոնք բաղձանք ունին զարգանալու: Հի՛ն, Զօհրապի «աւել»ին կարօտ խեղճ ու կրակ եկեղեցականներուն համար չէ խօսքս, անոնց հետ գործ չպիտի ունենանք մենք արդէն. Նորե՛րը, նորե՛րը:

Թերթը հրատարակուելէ ուրիշ բան պէտք չէ առ այժմ. ի՛նչ գեղեցիկ և ի՛նչ նպատակայարմար պիտի ըլլայ արդեօք այն բաղձալի կրօնական հանդէսը, երբ վաղեմի «Եկեղեցի Հայ.»ին ուղղութիւնը ունենայ: Հաւատացէ՛ք, անոր արդիւնքը ակն յանդիման կ'երևի. նոյն իսկ հիմա ո՛չ միայն եկեղեցականներէն, այլ և աշխարհականներէն շատեր ձեռքէ չեն ձգեր զայն, ու միշտ պէտք եղած ատեն անոր կը դիմեն:

Եկեղեցական թերթ մը կարևոր է, ան ալ կեդր. կրօն. ժողովին օրկանը ըլլալու է:

Ամուսնական և կամ ուրիշ եկեղեցական խնդիրներ ինչո՞ւ չքրքրուին մասնաւոր թերթի մը մէջ, և ինչո՞ւ համար կրօն. ժողովին կարծիքը ակն յանդիման չերևի անոր մէջ: Ինչո՞ւ երբ խնդիր մը կը ծեծուի, կեդր. կրօն. ժողովը անտարբեր մնայ հանդէպ անոր: Բոլոր ասոնց և ուրիշ յոյժ կարևոր հարցերու նկատմամբ թերթի մը հրատարակութիւնն անհրաժեշտ է:

ՌՈՋՄԵՐԻ

ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ԿՐԹՈՒԹԵԱՆ ԿԱՐԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՄԵՐ ՋՈՋՈՐԴԻՆԵՐԸ (*)

Բ.

Հիմայ ի՞նչ երևակ ներկայացնենք մեր Պարոն Արտաւազդը որ ջոջի տղու տիպարն է և այս պահուս իր հօրը վաճառատունը խրախտաբար ընկողմանած է բազկաթոռի մը մէջ: Աշակերտ նախնական վարժարանի մը ուր մեր տղաք սովոր են միշտ դասի ժամերուն աղմուկ հանել կամ զբօսանքի ժամանակ իրենց ․․․ ․․․ բաներով զբաղիլ, մեր հերոսը իր վարժարանական ընթացքին բոլոր տևողութեան միջոցին հազիւ քիչ մը Թուրքերէն և Ֆրանսերէն սորված է քանի մը ․․․ներու հետ, զորս հիմայ չի յիշեր իսկ: Բայց Թաղային վարժարանէն կիսաշրջանաւարտ ըլլալէ վերջ Ֆրանս. քօլէժի մ'ալ հիւր եղած է... քանի մը ամիս: Տան մէջ իր զբաղումները միշտ քմահաճոյքներ են եղած: Ինքն ալ ունեցած է անխուսափելի ․․․ը, ինչպէս նաև — բացառիկ թոյլտուութեամբ մը — դնդամուղի սեղանատուն մը: Ծիծաղած մանչ, իրեն նշանաբան է ըրած «յարգել տալ իր եսը»: Պատանեկութեան այս թոյլ ու հեշտալի տարիները անցնելուն, մարմաջն ունեցած է դիւրին գործ մը սկսելու, և իր հօր վաճառատունը վայր ընտրած է իր ամենօրեայ ... ․․․ին: Դիւրին գործ ըսինք, որովհետև անուրանալի է սա պարագան թէ՝ մեր ջոջորդիները ո՛ր ատեն կը զարհուրին կնճռոտ և բազմաճիւղ ձեռնարկներու միջամտելէ. ուրիշ խնդիր եթէ քմահաճոյքը օր մը Բօմպօոն խան տանի զիրենք, և հոն կարևոր գումարներ կորսնցնեն:

Պ. Արտաւազդին պէս շատեր ունինք: Մեր համառօտ բաղդատական տեսութիւնը մերթ մանաւանդ ընդհանուր՝ և փոխադարձաբար՝ փոխադրել հարկ պիտի ըլլայ, աւելի ճշդիւ ուրուագծելու համար գոյնը և վիճակը այն կարողութեանց, որոնք Հայ հարուստ երիտասարդի մը նկարագիրը կը յատկանշեն:

Առանց վայրկեան մը վարանելու՝ կրնանք պարզել մտքի աղքատ կամ անխորհուրդ յարումներն ու սկզբունքները, որոնք իմացական օժիտն են ընդհանրապէս մեր հարուստ դասակարգի տղոց մեծագոյն մասին: Չափաւոր գաղափարներ և որոշողութիւններ, որոնք յաճախ ընդունակ են օգտակար տարբեր պարունակելու՝ վտարուած են այդ մտքերէն, և հոն բոյն դրած են կա՛մ անոտի և նախնական կամէութիւններ (velléité) և կամ յանդուգն, անգործադրելի ծրագիրներ, զորս Ամերիկացի տղուն համար իսկ շատ պիտի տեսնէինք...: Բայց մենք պատճառներ ունինք կարծելու թէ՝ այդ կարգի մտաւորականներու և իմէջանները՝ այդ կերպ ըմբռնումը՝ այդ տեսակ մտքերու կազմէ՛ աստիճան մը կրնայ արդարանալ: Որովհետև մեր ծնողական յարկերը, ըլլան միջին, բարեկեցիկ կամ ճոխ, միշտ ճնշիչ ու ջլատիչ բան մը ունին, և դուն ուրեք կամ գրեթէ բնա՛ւ՝ կրթիչ, հրահանգիչ: Անկէ զատ, ոչ միայն հոդ տղուն նկարագրին վրայ օգտակար ազդեցութիւններ ի գործ դնել չի խորհուիր, այլ նոյն իսկ աւելի կը միտին խաթարել այդ ․․․ մը ․․․, ենթակային սրտին ու հոգիին առջև «ոսկեղ պատկերներ» ցուցադրելով:

Ո՞վ չի գիտեր թէ ի՛նչ բան կը կազմէ ընդհանրապէս մեր ընտանեկան բոյներու գլխաւոր զբօսանքը: Անվերջանալի ․․․ը կամ ․․․ը, թղթախաղը վերջապէս, զոր մերթ կ'ընդմիջեն նարտի, ճատրակի, ․․․ կամ ․․․ պէս անիմաստ ու անօգուտ ․․․ներ: Տղան արդէն իր ․․․ տկար կամ փոփոխական, երբ իր մատաղ հասակին բոլոր հետաքրքրութեամբ՝ աչքերը խոշոր խոշոր բացած շուրջը կը նայի, յաճախ իր առջին բացած դասագրքերը արհամարհելով, ալ չա՛տ դիւրին է իրեն համար իյնալ այն յոռի հակումներուն մէջ, զորս բախտախաղին սպաւորութիւնը ներշնչած է իրեն:

Ընդլայնելով մեր հայեացքը, միշտ միջավայրի ազդեցութեան տեսակէտէն, կը տեսնենք թէ վարժարանն ալ չէ կրցած օգտակար ըլլալ այդ տղուն, որ ներքին յուզումներով և բուռն ցնցումներով մնած է հոն, և միշտ պատրանքով անկէ դուրս ելած: Եւ այն ատեն մնաց բարով գործնական կրթութիւն և առողջ մտաւորականութիւն:

Գոնէ վարժարանը կարե՞ր հակազդել տղուն թարմ մտքին՝ ծնողական յարկին տակ կրած յոռի ապաւորութիւններուն: Ո՛վ կրնայ վայրկեան մը ուրանալ թէ մեր ընտանիքներու մէջ ․․․ համարուած սափակ ու յաճախ աննպատ խօսակցութեանց ոգին ալ ո՛րչափ գէշ կը հնչէ պատանիին ծծունի պէս ծծող դիւրազգած հոգւոյն մէջ....: Բարեկեցիկ ու հարուստ մթնոլորտներու տակ, աւելի՛ գէշ: Այս պայմաններու մէջ ․․․ն արդէն թերակիրթ նկարագրէն ի՞նչ կրնանք բաղձալ:

Եւ երևակայել թէ այդ վիճակը ․․․ ․․․ պիտի ըլլայ.... Մեր հա-

(*) Տես երէկի թիւէն և վերջ:

բանակները իրենց տղոց գործնական կըթութեան մասին անտարբեր գըտնուելով Հանդերձ, որովՀետեւ անՀերքելի է թէ իրենցմէ շատեր խերտանէր են, չըսեմ ապէտներ, չեն ալ աշխատած զանոնք դնել գէթ այնպիսի վիճակի մը մէջ որ բեռ չըլլան իրենց. ու յետոյ, կը կարծէ՞ք թէ ջօջորդին յանձն առնէ Հանգիստ տուն տեղը ձգել ու բախտ փնտռել երթալու պէս բաներ մը մաքէն իսկ անցնել, երբ Հօրը բոլոր Հարստութիւնը իրեն Համար է որ կը դիզուի։ Ուրիշ խնդիր, երբ՝ իբր ուսանող՝ Զուիցերիա կամ Գերմանիա երթալու սուտ բաղձանքով մը Հեռանայ տունէն, առեւտրական վարժարան մը մտնելու պատրուակին տակ ծածկելով սակայն իր զուարճանքի ...նպատակը...։

Թողունք արտասահմանը առ այժմ կամ բոլորովին։ Հրապարակին վրայ ո՞ւր են այն խել մը Համբաւաւոր վաճառատուները, տպարանները, կամ գործարանները, կամ նոյն իսկ —ան–ջեններու իրենց տղոց թողած անշարժ թէ շարժուն Հարստութիւնները։ Ափերով կրնանք Համրել այնպիսի երիտասարդներ, որոնք զուրկ մաքի Հեռատես ու լայն Հայեցողութիւններէ, Հաճոյքին ետեւէն միայն վազած են սպարչաւ, երեսի վրայ թողլով ամէն բան, խանութ, վաճառատեղի, գրասենեակ, գրատուն կամ տպարան, եւ այսօր բոլորովին փճացած են, ծախել սպառելէ վերջ բոլոր այդ ամէնը. եւ անոնց մէջ այնպիսիներ կան, որոնք բարեպաշտ մաքսաւորի մը պատրանքը տալու ճիգեր մը կ'ընեն դեռ։ Ի՞նչ անկում։

Ահա թէ ինչո՞ւ, ցաւցաւի մեր ընկերային ներկայ կացութեան մէջ չըմբռնենք անՀրաժեշտ պէտքը բոլոր այն էական ու բացառիկ տնօրինութիւններուն, որոնք բարեկեցիկ կամ Հարուստ տուներու մասնաւորական ձգտումները միշտ բարձր նպատակներու ծառայեցնելու միակ բնութիւնը ունին. մեր ջօջորդները պիտի շարունակեն անՆպատակ կեանք մը վարել շռայլութեանց ու ծովութեանց մէջ, գաւթ մը գարեջուրը պանքօթով մը պատկելով, և այս ուղղութեամբ Հօրենական անուանի վաճառատուներ իրենց Հրապայ Հիմերէն քայքայելով(*)։

Անգլին Թօմ իր արժանիքով և բազմակողմանի յատկութիւններով կարող կ'ըլլայ քիչ ժամանակի մէջ դիրքի տէր ըլլալ և Հարստութեան մը տիրանալ, և օր մը իր մէկ նամակին մէջ կը բացատրէ իր ծնողաց թէ՝ ի՞նչպէս յաջողած է կաշիի մեծ գործարան մը Հաստատել, և թէ ո՛րքան երջանիկ է իր իսկ ուժերով յաղթած ըլլալուն Համար կեանքի պայքարին մէջ։

Գաղտնը «մարդուն Համառօտութիւնն» է. Հսկան՝ Հսկայ մը մինչ։

ՄԻՀՐԱՆ ՈՒՂՈՒՐԼԵԱՆ

(*) Մեր խօսքը Հաղուադէպ բացառութիւններու Համար չէ, որոնք իրենց Հօրը թողած գործը յաջողութեամբ կը շարունակեն։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

ԱՆԳԼԻՈՅ ԵՒ ԹՐԱՆՍՎԱԼԻ ՄԻՋԵՒ

ԼԷՏԻՍՄԻԹ ԱՆՁՆԱՏՈՒՐ

Իրաւունք ունէինք երբ շաբաթ առաւօտ Հաւանական կը Համարէինք թէ այս շաբթու առաջ լուրեր պիտի ունենանք պատերազմի դաշտէն։ Մեր երէկուան թիւին մէջ իսկ առիթ ունեցանք ծանուցանելու թէ Լէտիսմիթ՝ առաւել քան երբէք սեղմ կերպով պաշարուած Պօէրներէն՝ բոցերու մէջ կը գտնուի։ Երէկ առտուան Հեռագիրները յիշած էին նաև Լոնտոնի մէջ տարածուած զրոյց մը, թէ զօրավար Հուայդ սկսեր է բանակցիլ անձնատրութեան պայմաններուն վրայ։ Արդ, երէկ ցորեկուան Հեռագիրները աւելի խոշոր լուր մը կը բերեն, ըսելով թէ Լէտիսմիթ անձնատուր եղեր է Պօէրներուն։ Տրալինի թերթի մը տուած այս լուրին վրայ, թէև Անգլիոյ պատերազմական պաշտօնատունը կը յայտարարէ թէ ո և է տեղեկութիւն չէ առած, բայց լուրերու այս շղթայութիւնն իսկ բաւական եղած է Հանրային կարծիքը գերագրգիռ վիճակի մը մէջ պաՀելու։ Արդէն Լոնտոնի մէջ մտաՀոգութիւն կը տիրէր բաւական ժամանակէ ի վեր թէ՝ Լէտիսմիթ պիտի կրնա՞յ դիմանալ մինչև Անգլ. օգնական զօրքերու ժամանումը։ Արդ, սպասելով որ նորագոյն լուրեր մանրամասնութիւններ բերեն Լէտիսմիթի անձնատրութեան մասին, կամ Հերքեն այդ լուրը, շաՀեկան է կարդալ ականատեսի մը նկարագրութիւնը՝ նոյն քաղաքին մէկ ռմբակոծութեան մասին։—«Քաղաքին շրջակայ բլուրներուն վրայէն կարելի է տեսնել ծուխի ամպերը, որոնք Պօէր թնդանօթներէն առաջ կուգան. ասիկայ կը ցուցնէ թէ՝ ռմբակոծութիւնը ոգեւորութեամբ կը շարունակուի։ Պօէրներուն քառասուն բաւեննոց խոշոր թնդանօթը Պուլվանա լերան վրայ զետեղուած է, Լէտիսմիթի Հարաւակողմը՝ երկաթուղիին մօտ։ 6-8 վայրկեանը անգամ մը ռումբ կ'արձակէ։ Այս թնդանօթէն քիչ Հեռու կը գտնուի ուրիշ խոշոր թնդանօթ մը, որ շարունակ ռումբ կը տեղայ Լէտիսմիթի վրայ։ Հեռաւոր բլուրներէն ելլող ծուխի ամպերը կը ցուցնեն թէ՝ Պօէրները քաղաքին միւս կողմը նուազ գործունէութիւն չեն ունենար։ Լէտիսմիթի շրջակաները մուխի թանձր ամպերէ ուրիշ բան չի տեսնուիր։ Արդ, թէ՝ Անգլիացիները և թէ Պօէրները անծուխ վառօդ գործածելնուն Համար, Լէտիսմիթի կողմը տեսնուած մուխերը, ռմբակոծութենէն առաջ եկած Հրդեհներուն Հետեւանքը ըլլալ կը կարծուի։

Անգլ. օգնական զօրքեր.—Կաբուլ, Մանիլա և Նոմաքէ փոխադրանաւերը նոյ. 15ին Բէյր-Թաուն Հասնելով ցամաք Հանեցին 2801 զինուորներ, որով վերջերս Հարաւ. Ափրիկէ Հասնող Անգլիացի զինուորներուն թիւը Հասաւ 18000ի, որոնց 8000ը Նաթալ ուղղուեցան, իսկ Միացեալները Բարեյոյս։ Հարաւ. Ափրիկէի Անգլ. զօրաց ընդՀ. գումարը 35000ի կը Հասնի այժմ։ Մէկ քանի օրէն 15 ուրիշ փոխադրանաւեր 16800 զինուորներով Բարեյոյս պիտի Հասնին։

—Ֆրանսական Կարմիր Խաչի ընկերութիւնը՝ Անգլ. կեդրոնական Կարմիր Խաչի ընկերութեան նուէրներ է դաշտային երկու Հիւանդանոցներու Համար պէտք եղած բոլոր կազմածներ, բժշկական գործիքները, անկողինները եւլն։ Անգլ. ընկերութեան նախագաՀը խորին շընորՀակալութեամբ ընդունած այս նուէրը։

Պօէրները Մէյֆքինկի վրայ կը յարձակին.—Մէյֆքինկէ քաշուած Հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Հոկտ. 31ի իրիկունը Պօէր Զօր. Քրօնժէ ընդՀ. յարձակում մը ըրեր է քաղաքին վրայ։ Ժամը 4.30ին (Ը Ե.) Պօէրներու բոլոր թընդանօթները միաՀաղոյն կրակ ընել սկսան Անգլիական բանակետղին վրայ։ Թնդանօթաձգութիւնը մէկ երկու ժամ տեւեց։ Արշալոյսին սկսաւ յարձակումը։ Պօէր Հետեւակազօրքերը բուռն թափով մը յարձակեցան քաղաքին աջ կողմը գտնուող Անգլ. ամրութեանց վրայ։ Ալպիոնի զաւակները քաջաբար դիմադրեցին. իրենցմէ շատեր կարուն մէջ ինկան։ 5 ժամուան աՀաւոր կռուէ մը վերջը, Պօէրները ստիպուեցան ետ քաշուիլ մեծ կորուստներ տալէ ետքը։ Անգլիացիներուն կորուստն է երկու Հարիւրապետ և 4 զինուոր մեռեալ, և 4 ենթասպայ ու մէկ զինուոր վիրաւորեալ։

—Ֆրանսական Որսորդ զօրաց 9րդ. գունդին տեղակալ Գալոբան 20 կամաւորներով Պոռտոյէ շոգենաւ նստեր է Թրանսվալ երթալու և Պօէր զօրաց օգնելու Համար։

ՌՈՒՍ ԵՒ ԱՖՂԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳԼԽՈՒՆ ՎՐԱՅ.—Թայմսի Բեդերսպուրկի թղթակիցը կը Հեռագրէ իր լրագրին թէ՝ շատ թեթեւութեամբ պէտք չէ վերաբերուիլ Ռուսերու կողմէ Հէրաթի, Քեաշկեարի կամ Թուրքաստանի սաՀմանագլխուն վրայ գտնուող ուրիշ ո և է կէտի մը գրաւման լուրերու նկատմամբ։ «Կը կարծուի թէ, կ'ըսէ, Ռուսիոյ պատերազմական Նախարար Զօր. Քուրոփաթքինի՝ Չինու սաՀմանագլխուն և Սիպերիական երկաթուղւոյն միջեւ գտնուած Խազախ զօրքերուն տուած այցելութիւնը, զոր ըրաւ յիշեալ երկաթուղւոյն իբր 1600 քիլոմեթր տեղ եւս յառաջ տարուելուն առթիւ, նըմանօրինակ նպատակի մը վերագրելի է»։ Անգլիացի թղթակիցը կ'ըսէ թէ տարածուած զրոյցները շատ ալ անՀիմն չեն կրնար ըլլալ, և ասոր ապացոյց մէջ բերելէ ետքը Ռուս լրագիրներուն բանած լեզուն և պատմական օրինակներ, կը Հետեւցնէ թէ Ռուսիա ներկայ դէպքերէն օգուտ քաղել կ'ուզէ, ածուխի կայան մը ձեռք բերելու Համար Պարսից ծոցին արեւելեան մասին մէջ. եւ. կամ նոր առագուածք մը Կեդր. Ասիոյ մէջ։ Ասկէ զատ նոյն թղթակիցը կ'իմացնէ թէ՝ Ռուսիա յառաջխաղացութիւն մը կը պատրաստէ դէպի Հէրաթ, այն պատրուակով թէ՝ Աֆղանստանի կրնան ծագիլ այնպիսի շփոթութիւններ, որոնք տարածուին ռուս սաՀմանագլխուն վրայ։ Կը թուէ այս նպատակով տեսնուած պատրաստութիւնները, ըսելով թէ Մէրվ-Քուշք ցամաքային երկաթուղին աւարտած է և անով ճամբորդել արգիլուած է օտար ուղեւորներու, թէ կարեւոր բերդ մը շինուած է անոր աւարտած կէտին վրայ Քուշքի մէջ, և ուրիշ բերդ մը Քարքիի մէջ՝ Ամու-Տարիա (Թուրքաստան) գետին վրայ։ Այս բերդերուն Համար 150 թնդանօթներ ժամանած են արդէն, և մէկ քանի զօրագունդեր կը պաշտպանեն Քուշքի երկաթուղին։ Ասկէ զատ պատերազմական Նախարարը Գերմանիա ապսպրեր է 260 վերոյ երկայնութեամբ ռազմագիտական երկաթուղւոյ մը շինութեան Համար Հարկ եղած պիտոյքը, որ մասամբ պիտի կրկնէր Քուշք, ուրկէ քիչ ժամանակի մէջ երկաթուղի մը կրնայ երկարել դէպի Հէրաթ։ Թղթակիցը կ'եզրակացնէ թէ՝ պէտք չէ ուրանալ այս իրողութիւններուն մեծ կարեւորութիւնը։ «Անշուշտ Ռուսիոյ պատրաստութիւնները երկու տարիէ ի վեր է որ սկսած են, և Անգլիա-Թրանսվալեան պատերազմին Հետեւանքը չեն։ Բայց այս պատերազմը կրնայ առիթ մը ըլլալ նոյն պատրաստութիւններու նպատակակէտին արդիւնաւորման։»

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Պ. Ժիւլ Տալուի պատրաստած «Հանրապետութեան Յաղթանակը» արձանին բացումը տեղի ունեցաւ կիրակի օրը Բարիզի մէջ։ Այս առթիւ Բարիզի Թաղապետական Խորհուրդը Հայրենասիրական մեծ Հանդէս մը կազմակերպած էր։ Հանրապետութեան նախագաՀը նախագաՀեց Հանդէսին, և ջերմ ծափաՀարութիւններու առարկայ եղաւ։ 1200է աւելի քաղաքական, կրթական, գործաւորական, դաշնակցական, գործարանատէրական և Հայրենասիրական ընկերութիւններ Նասիոն Հրապարակէն անցան շքեղ արձանին առջեւէն։ Յոյզը շատ փառաւոր եղաւ։ Նշանաւոր արձանագործ Տալու Պատուոյ Լէգէոնի Մեծ Խաչը ստացաւ։ Հանդէսէն ետք մեկնումի պաՀուն մէկ քանի շփոթութիւններ ծագեցան, և սեւ ու ճերմակ դրօշակներ դրուեցան։ Մէկ քանի Հոգի ձերբակալուեցան, բայց յետոյ ազատ թողուեցան։

ՊԱՐՍԵԼՈՆԱՅԻ մէջ կացութիւնը շատ ծանրացած է, կ'ըսէ Մատրիտէն քաշուած Հեռագիր մը։ Քաղք. Ե. զրաՀաւորը նոյն նաւաՀանգիստը Հասեր է։ Սպանիոյ կառավարութիւնը Հրամայեր է փակել ութսուն Հաստատութիւններ և բարուոքել բանտերու վիճակը։

ԼԻԶԲՈՆԱՅԷ կը գրեն թէ Բորթուկալցի նշանաւոր բժիշկ Տօքթ. Քամարա Բէստանա որ քաղաքին մէջ ժանտախտին տարածուելուն առաջքը առնելու Համար շատ աշխատած է, ինքն ալ ժանտախտէ վարակուելով նոյ. 15ին մեռեր է։ Կ'ըսուի թէ իր գտնուած Հիւանդանոցը պիտի այրուի։

ՇՈԳԵՆԱՒ ՄԸ ԱՅՐԱԾ.— Անցեալ չորեքշաբթի գիշեր Մանչի նեղուցին բերանը, Հիւսիսային ծովուն մօտ ռուսական Սէյէղ շոգենաւը ուրիշ շոգենաւ մը տեսաւ բոցերու մէջ, որ օգնութեան կը խնդրէր։ Ռուս նաւապետը անմիջապէս օգնութեան փութալով կարող եղաւ Հրկիզեալ շոգենաւուն 150 ճամբորդները և նաւաստիները ազատել։ Արկածեալ նաւը Ամերիկեան Բ–ըր–րիքս շոգենաւն է, ունի 5,000 թօնօ տարողութիւն, և Նիւ-Եորքէ Համպուրկ կ'երթար։

ԱԶԳԱՅԻՆ

ՆԵՐԷԿ Բարձր. Ցարութիւն Փաշայի բնակարանին մէջ տեղի ունեցած խորՀրդակցութիւնը բոլորովին մասնաւոր Հանգամանք մը չունէր, ինչպէս գրած էր մեր պաշտօնակիցը՝ Աբէ-Եր։ Իրողութիւնը այն է որ Թաղ. Ժողովը իր վերջին նստին մէջ յանձնաժողով մը կազմած ..., Խառն Ժողովոյ օրակարգին վրայ գտնուած յարաբերական խնդրոց նախաքննութեան Համար։ Յանձնաժողովը կը կազմեն կրօն. Ժողովէն Տ. Գրիգորիս, Տ. ՎաՀրամ և Տ. Գաբրիէլ Սրբազանները, իսկ Թաղ. Ժողովէն Բարձր. Ցարութիւն փաշա. Վսեմ. Ստեփան փաշա և Վսեմ. Գաբրիէլ էֆ. Նորատունկեան, որոնք երէկ ցորեկուան ճաշը Ն. Բարձրութեան բնակարանը ըրին։ Երէկուան նիստէն բացակայ էր միայն Տ. Գրիգորիս Արքեպ. որ կարեւոր զբաղումով մը ներկայ չգտնուիլը ծանուցած էր։ Նոյն նստին ներկայ կը գտնուէր նաև Պատրիարքարանի Թուրքերէն թղթակցութեանց տնօրէն Կարապետ էֆ. Խաչատուրեան։ Յանձնաժողովոյ եկեղեցական անդամները, կատարուած խորՀրդակցութեանց արդիւնքը այս օրուան կրօն. Ժողովին պիտի Հաղորդեն։

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ տոմարներէն Հրապարակուած, տուն, տեղ, կին ու զաւակ ձգելով այդ կողմերը գաղթող գաղթականներու մէջ գրպանը լեցուն մէկու մը վերադարձը չտեսանք։ Լսած ենք որ մէկ քանիներ քիչ շատ դրամ շաՀեր են, բայց տեղեկութիւն մը առնելով անոնց անցուցած կեանքին, նիստ ու կացին վրայ, զարմացած ենք թէ՝ մարդ ի՞նչպէս կը Հանդուրժէ այդքան նեղութիւններու և զրկանքներու։ Մէկ երկու մարդու Ամերիկայի մէջ գործերնին կարգի դնելէն չի Հետեւիր թէ ով որ այն տեղ երթայ, գործ կըրնայ ճարել։ Այդ աննշան բացառութիւններուն դէմ, ինչ աստուար մեծամասնութիւն մը կայ, գիտէ՞ք, որ դժբախտութեան վերջին ծայրը Հասեր է, բայց որո՞ւ կ'ըսես. այս տղերը կարդացողները կը կարծեն որ այն տեղ մեծ շաՀեր կան, և ոմանք այդ շաՀը ձեռք չը Հանելու Համար վիճակը շատ դէշ կը ներկայացնեն, որպէսզի ուրիշներ ալ չերթան, և իրենց Հացը ձեռքերնուն չառնեն։ Այդ մտածումները շատ աւելորդ են, որովՀետեւ Ամերիկան այն երկիրն է այսօր, ուր մարդուն կատարելիք գործը մեքենան կը կատարէ. ասկից զատ այնքան օտար տարրեր կան, որոնք օրը 40 բարայով 2 ղրուշով կ'աշխատին և դրամ ալ կ'աւելցնեն, օրինակի Համար Չինացիները։ Խեղճ գաւառացիները ի՞նչպէս պիտի մրցին անոնց դէմ։ Մենք կը թողունք որ այս ճշմարտութիւնները օր մը ամեն ոք Հասկնայ և կը դառնանք դէպքեր միայն արձանագրելու, որոնք ո՛րքան տխուր նոյնքան ալ Հրաշանգիչ են։ Անցեալները Ամերիկայէ վերադարձող մէկ քանի տասնեակ գաւառացի Հայեր Մարսիլիա Հասեր են, որոնք իրենց տեղերը երթալու Համար անցագիր չունենալով, նոյն քաղաքին մէջ կը թափառին խեղճ վիճակի մէջ, ի՛նչ ընելիքնին չգիտնալով։ Այս օրերս լսուեր է թէ տեղւոյն Օսմ. Հիւպատոսը, Բարիզի դեսպանէն ստացած ՀրաՀանգին Համեմատ, պիտի տայ այդ խեղճերուն Հարկ եղած անցագիրները։

ԲԵՐԱՅԻՆԵՐՆ ալ ձեռնարկեր են իրենց եկեղեցիներէն պնակներու շըջաբերութիւնը դադրեցնել, ի փոխարէն Հաստատելով 10 ղշ.էն մինչեւ մէկ ոսկի և աւելի ամսական կամաւոր նուէր մը։ Մէկ քանի թաղեր պնակներու շըրջաբերութիւնը դադրեցուցած էին ասկից առաջ. և վերջին անգամ Օրթագեօյի մէջ գործադրուեցաւ ամսական նուէր Հաւաքելու դրութիւնը. այս անգամ նոյնը կը փորձուի Բերայի մէջ, ուր ժողովուրդը բաւական ցրուած ըլլալով, չենք գիտեր թէ՝ ո՛ր աստիճան յաջողութեան պիտի պսակուին ու այս եղած յոյսերը։ Ամէն պարագայի մէջ Բերայի եկեղեցիներու մէջ պնակներու շրջաբերութիւնը այնպիսի վիճակ մը ստացած էր, որ այլեւս ընդՀ. դժգոՀութեան շարժած էր, ինչպէս անցեալ Զատկին քանիցս գրեցինք մեր թերթին մէջ։

ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ մէջ ասկէ ինը տարի առաջ Հիմնուած է «ընթերցարանի ընկերութիւն» մը, որ բաւական ատեն շարունակած է ընթերցարան մը ունենալ, մանաւանդ Տ. Այվազեան եպիսկոպոսի ժամանակ։ Վերջին մի քանի տարին, միայն ձմեռները կը բացուէր ընթերցարանը առ ի խնայողութիւն։ Ցունիս ամսուան մէջ ըստ սովորութեան ընթերցարանը փակելու ատեն, ժողովով որոշուեր է որ այդ ընթերցարանը աւելի օգտակար ընելու Համար այս տարի ձմեռ աշխատին բանալ «Ընթերցարան-դրօսարան» մը և կամ իրենց բառով «Սէրքլ» կամ ֆօյէ–ր։ Առայժմ այդ մտածման մէջ են տակաւին։

ՄԱՀ

ՍԱՐԳԻՍ ՊԷՅԻ ՊԱԼԵԱՆ

Կիրակի օրը՝ Գուրուչէշմէի գիւղը իր շինած կիօշկին մէջ խաղաղիկ կերպով Հոգին աւանդեց Սարգիս պէյ Պալեան, կայսրութեան Ա. ճարտարապետը։ Սարգիս պէյ մէկ քանի օրէ ի վեր թեթեւ անՀանգստութիւն մը և գլխու պայտ ունէր, ու թէպէտ ինքը 70 տարին անցուցած էր, բայց կեանքին վերջին օրերը լաւ ինամելով ինքզինքը՝ բաւական քաջառողջ երեւոյթ մը ունէր։ Կիրակի առաւօտ սովորական ժամանակը բաւական անցած էր և Սարգիս պէյ տակաւին չէր արթնցած։ Տունի սպասաւորները պառկած սենեակին դուռը մէկ քանի անգամ կը զարնեն, և որ և է ձայն չլսելով սենեակէն, պարտէզին կողմէն նոյն սենեակը կը բարձրանան, և պատուՀանէն կը տեսնեն որ իրենց տէրը՝ անկողնին քով անշարժ գետինը փռուած է։ Իսկոյն բժիշկ մը կը կանչուի, և սենեակին դուռը բացուելով քննութիւն մը կը կատարուի Հանգուցելոյն վրայ, ուրկէ կը Հասկցուի որ ուղեղային կաթուածէ յանկարծամաՀ եղած էր երկու ժամ առաջ, երբ անկողնէն ելլելով Հագուելու կը պատրաստուէր։ Անկումը այնքան ուժգին եղած է որ, անկողնին քով գտնուած փոքր սեղան մըն ալ միասին թաւալած էր։

Սարգիս պէյ Պալեան, գիտական և արուեստական կարեւոր և Հազուագիւտ դէմքերէն է, և Հետեւաբար իր կորուստը զգալի է այն Հաստատութեան որուն կը պատկանէր, թէպէտ Հանգուցեալը իր կենդանութեանը շատ քիչ կամ գրեթէ ոչինչ տուած ըլլայ իր Հարստութենէն, իր վերաբերուած ժողովրդեան կրօնական, ուսումնական և բարեգործական Հաստատութեանց, ազգաշաց և որբոց, յատկութիւն մը որով օժտեալ էր իր Հանգուցեալ կըրտսեր եղբայրը Յակոբ պէյ Պալեան, որուն անունը անմոռանալի պիտի մընայ ժամանակակից անձերու մտքին և պատմութեան էջերուն մէջ։

Սարգիս պէյը՝ պատանեկան Հասակին մէջ իր երէց եղբօրը Նիկողոս պէյի Հետ Եւրոպա կը տանի Հայրը, Հանրածանօթ Կարապետ քալֆա, որ 6 արու զաւակ թողուցած է, որոնցմէ Յակոբ և Նիկողոս պէյերը, իբրև նշանաւոր ճարտարապետ եւ գծագրիչ մեծ ծառայութիւններ մատուցած են Հանգուցեալ բարեյիշատակ Սուլթան Մէճիտ կայսեր, և պալատներու եւ ուրիշ արքունի շինութեանց մէջ իրենց տաղանդը ցոյց տուած են։ Կարապետ քալֆայի միւս զաւակներն ալ իբրև գծագրիչ եւ ճարտարապետ, պետութեան ծառայութեան մէջ գտնուած են, բայց յիշատակելի գործ մը չունին։

Սարգիս պէյ իր Հօրը և եղբայրներուն գործը շարունակած է, և Ֆրանսայի մէջ անցուցած երկար տարիներուն ընթացքին մէջ սովրած երկրաչափութեան, մեքենական և ճարտարապետական գիտութեանց շնորՀիւ իր կարողութիւնը և ձեռնՀասութիւնը գնաՀատել տուած է Հանգուցեալ կայսերուն, և մասնաւորապէս ՎեՀ. Սուլթանին որ սիրող և գնաՀատող ըլլալով գիտական և ճարտարարուեստական գործերու, իր բարձր շնորՀաց արժանացուցած էր Սարգիս պէյը՝ տա–

լով իրեն Պալայի ատիճանը, ինչպէս նաև երկրորդ կարգի Օսմանիէ և առաջին կարգի Մէճիտիէ պատուանշանները և Արժանեաց և Ազուէտաիյ չքադրամները։

Անոնք իսկ որ կը քննադատեն Սարգիս պէյի անհատական կեանքը, որ վայելքներու և հաճոյքներու յօրոգական շարք մը եղած է որոնք նիւթապէս այնքան տուղի նստած են իրեն, կը խոստովանին թէ գիտական և գեղարուեստական մեծ և հազուագիւտ կարողութիւն մըն էր ինքը։ Իր համբաւը ոչ միայն ի Թրանսա, այլ և Եւրոպայի ուրիշ կողմերը տարածուած, և օտար պետութիւններէ ալ չքանչաններով պատուուած էր։ Երկտոզի կայսերական պալատի յարակից և ուրիշ պալատական շինութեանց մէջ Սարգիս պէյ մանակագութեան կարեւոր բաժին մը ունեցած է։ կը յիշուի որ Սարգիս պէյ անգամ մը ներսէս Պատրիարքին հրաւէրն էր մը այ, Պատրիարքարանի պատքի վճարման համար 1500 ոսկի տրուած է։

Սարգիս պէյ իր 15 տարի առաջ Բարիզ երթալով, երեք տարի մնալէ յետոյ Պոլիս վերադարձաւ, այս անգամ ալ արժանանալով վեհ. Սուլթանին չնորհոյ, և պետութեան առաջին ճարտարապետ (մէյ միւրէտ մէհէնտիս) տիտղոսին արժանացաւ։ Վերջին մեծ երկրաշարժէն ետքը պետական պաշտօնատուներու վրայ ճարտարապետական քննութիւն մը կատարելու պաշտօնը՝ յանձնուած ոյովի մը յանձնուած էր, որուն առաջին անգամը եղաւ կայս. Իրատեով Սարգիս պէյ։ Այդ թուականէն վերջը հանգուցեալը իր կղզիին մէկ անկիւնը չինած գործատանին մէջ կը զբաղէր մեքենական աշխատութեամբ, չգենուածներ չինելով և փրանսերէն լեզուով գիտական կարեւոր աշխատութեան մը պատրաստութեամբ։ Իր ապրուստն էր պետութենէն առած ամսաթոշակը, և տարեկան 2000 ոսկիէն աւելի կալուածական հասոյթ մը։

Վերջին անգամ արեւելեան ոճով չէնքի գեղեցիկ յատակագիծ մը պատրաստած և ղրկած էր Բարիզ, յատուկ յիշեալ ատրուեստահանգէսին մէջ դրուելու համար։

Սարգիս պէյ Պալեան՝ իր հօրմէն և եղբայրներէն անուն մը ժառանգեց, բայց ինք յաջորդ մը չթողուց։ Հանգուցեալը վաղուց արդէն կրոնոցուցած է իր կինը և զաւակները, ունի միայն եղբօրորդի մը Լեւոն պէյ, և ազգականներ, որոնցմէ հեռու առանձին կ'ապրէր և այդ միայնութեան մէջ կընքեց իր կեանքը՝ թողլով գիտուն և հարուստ մէկզիտ անուն մը։

ԲԱՐԻԶԻ ՍԱԿԱՐԿԱՆ

ԵՐԿ ԲՈՒԿՈՒԱՆ

20 Նոյեմ. 1899

Ֆրանսական 3%	100·37
Բէժի	301·
Ֆօնսոլիա գոյուեցայ	22·45
Երկաթուղի »	118·75
Իտալական 5%	94·52
Պանգ Օթթոման	564·
Սպանիական	66·52
Թրանսվալ	74·

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ

(Այս առտուան)

Զաֆրանպօլուի (Քասթէմունի) գայմագամ անուանեցաւ Այանճըգի գայմագամ Թէվֆիգ էֆ., որուն յաջորդեց Մալակկերտի նախորդ գայմագամ Յալիլ Սըզգի էֆ.։ Գարըսւթի (Արշիպէղագոս) գայմագամ՝ Իբրահիմ գաւառակի գայմագամ Լեւոն էֆ.։

Ներքին գործոց նախարարութեան վաստարան անուանեցաւ նոյն պաշտօնատան պաշտօնաթղթերու միւմէյիզ Միւմթազ պէյ, որ կը պահէ իր նախորդ պաշտօնն ալ։

Ուլայի Ա. ատիճան տրուեցաւ մաքսային վերատեսչութեան անդամ Ապտիւլ-Ղանի էֆ.ի։ Միւթէմայիզի աստիճան՝ Ֆիւմէի հիւպատոս Նիքոլաքի էֆ.ի։

Գ. կարգի մէճիտիէ պատուանշան տրուեցաւ Ամէնքի Օամ. դեսպանատան Ա. քարտուղար Մազհար պէյի։ Դ. կարգի Մէճիտիէ՝ Րոսթօֆի հիւպատոսարանի թարգման Միչէլ Թէմինեան էֆ.ի։ Գ. կարգի Օսմանիէ՝ համագործին անկելանոյի բժիշկ Սթէֆանաքի պէյի։

ԿՐԵՏԷի Իսլամ կաթոլիկներուն համար գնուած 900 պարկ ալիւր անցեալ չորեքշաբթի օրը Քուբա Լամպրօս ընկերութեան Սեվըբէն չոգենաւով ղրկուեցաւ Հանեա, Րէթիմօ, Քանտիա և Լաչիա բաժնուելու համար։

ՄԻՋԵՐԿՐԱԿԱՆի ֆրանսական տարմիզին հրամանատար դեր-ծովակալ Ֆուսնիէ չորեքշաբթի օրը եկաւ Հայֆա գնաց, ընկերակցութեամբ տորմիզին բարձրաստիճան սպաներուն։ Տորմիզը առջի առտու Հայֆա հասնելով, ծովակալը ցամաք ելաւ և տեղւոյն փոքրանասկան դեր-հիւպատոսին հետ այցելեց Աքքա քաղաքը, կամմելեան լեռը եւ Նազարէթ։ Իզմիրի էֆէնտիլեր թերթը կը ծանուցանէ թէ ամսոյս վերջը ֆրանսական տորմիզը Իզմիր պիտի հասնի եւ հոն պիտի մնայ 10 օրի չափ։ Տորմիզին մատակարարը Իզմիր հեռագրած է թէ մարտանաւերուն համար քաղաքին մէջ 6000 թոնօ հանքածուխ կրնա՞յ գտնել։

ԻՏԱԼԻՈՑ Մարկարիտա թագուհին ծննդեան տարեդարձին առթիւ երէկ իտալական դեսպանատունը, հիւպատոսարանը, նաւահանգստին մէջ խարխոյղ բոլոր պահականաւերը, և իտալական չոգենաւերը գրօշազարդուած էին։ Մարկարիտա թագուհին 1851 նոյ. 20ին ծնած է։

ԺԱՆՏԱՅԵՏ.—Գուլկարիոյ առողջապահական տեսչութիւնը նոյեմբեր 12էն սկսեալ քոլերայէ վարակեալ հաշուած է Պազարտժի նահանգին բոլոր հարաւային մասը, և ժանտախտէ վարակեալ՝ Ալժերիոյ բոլոր ծովեզերքը եւ Թրիէդէ քաղաքը։

—Փսոի (Պասրա) չորքը բնակող ցեղերուն մէջ ժանտախտը սկսած է ճարակիլ։

ԳԵՐՄԱՆՆԵՐԸ ՊԱՂԵՍՏԻՆի ՄԷՋ.—Շաթութկարտի մէջ ընկերակցութիւն մը կազմուած է, նպատակ ունենալով Պալեստինի մէջ առեւտրական տուներ հաստատել։ Վիւրթեմպէրկի թագաւորը 10,000 մարք եւ թագուհին 5.000 մարք նուիրած են այս ընկերակցութեան։

ՋՈՐԻՆԵՐ.—Մալիէն հրաման ստացած է անվիջապէս Սպարապետութեան յանձնել Զ. գօրաբանակին (Պազտատ) համար ջորիներ գնելու հարկ եղած դրամը։

ՕՏԱՐ ՄԱՐՏԱՆԱԻԵՐ.— Զրոյց կը պտտի թէ՝ Սպանիական և Շուէտական մարտանաւեր մօտերս Իզմիր պիտի հասնին։ Արդէն Դանիական վաւոբէնն յածաւորակը Միջերկրականի մէջ կը գտնուի։ Կ'ըսուի թէ սպանիական Բելլոյօ խոշոր զրահաւորը մէկ երկու օրէն Իզմիր պիտի հասնի։ Գերմանական Կէյսէռոս յածաւորակն ալ վաղը Իզմիր կը սպասուի։ Ռուսական Աւէոանդր Բ. կայսր զրահաւորն ալ Պիրէնէ ճամբայ ելաւ Իզմիր երթալու համար։

ԻՆՁԻՃԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ անանկութեան ինդրոյն առթիւ, ծովային առեւտրական դատարանին հրաւէրին վրայ, 118 պահանջատէրեր երէկ անձամբ կամ փոխանորդաբար ներկայանալով, առժամեայ սինտիքներէն Գարեգին Մելիքեան էֆ.ն միաձայնութեամբ եւ Շարամ էֆ. Գազանճեանը 112 ձայնով միայն սինտիք ընտրեցին։ Ասկէ զատ 108 ձայնով միայն սինտիք ընտրուեցաւ նաև պահանջատէրերէն Նաթան Տալ էֆ.։

ԻՍԼԱՄ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐ.— Առժամապէս Իզմիրի մէջ բնակող 11000 Իսլամ գաղթականներուն 2000ը կայս. Իրատեով Հալէպի նահանգին մէջ պիտի հաստատուին։ Այս հրամանը պատկանեալ պաշտօնատանց հաղորդուած է։

ՄԱՆԻՍԱՑի բէսթիֆներու վաչխին հարիւրապետ Զիվէր էֆ. իր ընկերներէն մէկուն հետ կռիւի բռնուելով մեռեր է իր ատացած մէկ վէրքին հետևանօք։

ԷՐԷՁԼիի ԱՇԽԱՏԱՒՈՐԵՐԸ.— Զրոյց կը պտտի թէ մայրաքաղաքիս Օռզտի Պաք մեծ վաճառատունը դիտաւորութիւն ունի գնել էրէյլիի ածխահանքերը, և մենաշնորհի վերածել հանքածուխի վաճառումը։

ԱՐԵՒԵԼԻի կանանց իբր զարդ գործածուած ոսկի դրամները Հնդկաստանի իսլամ կիներու մէջ մեծ յարգ ունին եղեր։ Ասոր կը խորհուի անոնց մէջ բաւական քանակութեամբ Հնդկաստան ղրկել։ Սեղանաւորներուն աչքը լոյս։

ԹՈՒՐՔԻՀԵԼԼԷՆ հիւպատոսական դաշնագրին կնքման համար կազմուած խառն յանձնաժողովը խնդրած է Դասական նախարարութենէն, որ առեւտրական և պարզ դատարաններու մէկ ցուցակը պատրաստուելով իրեն ներկայացուի։

ԻԶՄԻՏԷՆ Սոֆոհ լրագրին կը գրեն. «Քաղաքիս չրջակայ Տէօնկէլ գիւղին մէջ վերջերս Հայ գնոջ մը ծննդաբերութեան ցաւերը սկսած էին։ Գնոջ ամուսինը անմիջապէս Իզմիա գալով Տքտ. Կարապետ Աթանասեանը գիւղ հրաւիրած էր, 2 ոսկի վարձք խոստանալով։ Գիւղացին յետոյ Պարտիզակ ալ հանդիպելով Տքտ. Տէր Սահակեանը ևս հետ առած և Տէօնկէլ վերադարձած էր։ Հոն եկուլատի երիտ. աշակերտները յղի կնոջ վրայ քննութիւն մը կատարելով, յայտարարեցին թէ կատարուելիք գործողութիւնը ծանր էր և թէ պէտք էր 4 ոսկի վճարել։ Ամէն գիւղացին իր կինը ազատելու համար հաւանութիւն յայտնեց, և երկու բժիշկները գործի սկսան։ Նախ կինը մարեցուցին և չուանով մը երախային թեւէն կապեցին։ Յետոյ սկսան ողեկը դուրս քաշել իրենց բոլոր ուժովը։ Ամէն կինը չկրնալով դիմանալ զգացած ցաւերուն՝ հոգին աւանդեց։ Բժիշկները ասիկայ տեսնելով ամէն բան թողուցին և խոյս տուին։ Ոստիկանութիւնը իմաց քննութիւն բացած է»։ Զենք գիտեր թէ այս լուրը ո՛ր աստիճան ճշմարիտ է, և սակայն չենք ալ յուսար որ յիշեալ երկու բժիշկներուն պէս քիչ չատ գործէ հասկցող անձեր այդպիսի ընթացքի մէջ գըտնուած ըլլան։

ԴՈՂՈՒԹԵԱՆ դէպքերը օր ըստ օրէ կ'աւելնան Սկիւտարի մէջ։ Դիմեր չանցնիր որ գաղութիւն մը չպատահի։ Այդ անկոչ հիւրերը այնպիսի պազարտնութեամբ տուները կը թալլեն որ մարդ կը զարմանայ։ Սէվէրէ կ'իմանայ թէ՝ անցեալ չորեքշ. Սկիւտարի կառավարիչ Համտի պէյի ապարանքին ճիշդ դիմացի տունը գողեր մտեր են։ Հետեւեալ գիշերն ալ Զինիլի-Ճամի (Սկիւտար) Մոհսին պէյի տունը այցելեր են, և ընտանեաբար խոհանոց երթալով նախ փոքրերին լաւ մը կշտացուցեր և ապա իրենց արհեստը իրագործ դրեր են։ Թարապիայի մէջ ալ այս տեսակ դէպքերը բաւական ատենէ ի վեր յաճախադէպ դարձեր են։ Անցեալ գիշեր Ենիքէօյի մէջ ճարպիկ գողեր երկու տուներ այցելեր և ծանրաբեռնած դուրս ելեր են։ Բարեբախտաբար ոստիկանութիւնը անոնցմէ մէկը ձերբակալեր է։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ԵՐԷԿ ԻՐԻԿՈՒԱՆ

ՊԱՏԵՐԱԶՄ

ԲԱՐԻԶ, 19 նոյ.— Բրեդորիայէ կը հեռագրուի թէ՝ զրոյցի մը նայելով Էսթիմիթի անձնատուր եղած է, անգլիական զօրքերուն անկարգապահութեան պատճառաւ։

ԼՈՆՏՈՆ.—Բարեյոյս հասնող զօրքերու թիւը այժմէն կը հասնի աւելի քան 27,000 հոգիի։ Զօրքերը մասամբ հանուեցան Իտ-Լընտըն որ մեկնակէան է Օրանժի սահմանագլուխը գացող Քուինսթաուն-Պրրկըրստորբ երկաթուղիին, մասամբ Տիւրպան որ մեկնակէան է Բիէդէմարիցպուրկ-Լէտիսմիթ երկաթուղիին, և մասամբ ալ Ռէյը-Թաուն որ Տէ-Ասր-Քիմպըրլի երկաթուղային մեկնակէտն է։ Գրաքնուածքը կը ջնջէ գինուորներուն չարժման վերաբերեալ ոևէ տեղեկութիւն։

—Մաղըրուէն (Պատթօլէնա) կը հեռագրեն թէ՝ Պատթօլէնա գտնուղ անգլ. քամիները յանկարծ մեկներ է, տեսակցելու համար Պատթօներու է'ն զօրաւոր մէկ պետին հետ։ կը կարծուի թէ ատոր պատճառն է կասկածելի ընթացքը ձօէլներու պետին, որ կ'երեւի թէ Պօէրներուն միացած է։

—Նոյ. 15ին Լէտիսմիթէ Էսմ քուրդ հասնող մը կը ծանուցանէ թէ ամէն բան լաւ կ'երթայ քաղաքին մէջ. և թէ Պօէրներու ռումբերը ոևէ վնաս չեն պատճառեր (.°)։ Թայդ կ'ըսէ թէ Անգլիացիներու Լէտիսմիթէ դուրս բերած մէկ յարձակման միջոցին Պօէրները 5 մեռեալ և երկու վիրաւոր ունեցեր են։ Նոյ. 17ին Լէտիսմիթէն Էսմքուրդ հասնող բնիկ միսիոնար մը պատմեր է թէ նոյ. 10ին Զօր. Հուպէրտ Պօէրներուն վրայ յարձակելով մեծ վնաս պատճառեր է անոնց։ Լօրէնսօ-Մարքէզէն ալ կը հեռագրեն թէ նոյ. 14 և 15ին Լէտիսմիթի արձակոծուեր է և չատ մը տուներ այրեր են։

ԷՍՏՐՈՒՐԳ.—Պօէրները երէկ առաւս յարձակեցան Էսքուրդի վրայ։ Անգլիացիները յանկարծակիի եկան այս անակնկալ յարձակումէն, բայց խոշոր թնդանօթի հարուած մը, ինչպէս նաև բուռն հրացանաձգութիւններ նահանջելու ստիպեցին թշնամին։ Պօէրները իրենց թնդանօթը բլուրի մը վրայ նպատաւոր դիրքի մը մէջ դրեր էին, բայց անգլ. ծովային զօրքերու ճիշդ նշանառութիւնը յայտնապէս չփոթութիւն ձգեց Պօէր զօրքերուն մէջ, որոնք յանկարծ ետ քաշեցին իրենց թնդանօթները։ Դ. կարգի զօրավար Թորնթըն Հիլտկարտ ձեռք առած է այժմ գերագոյն հրամանատարութիւնը։ (Այս զօրավարը Բ. կիսաստիճին հրամանատարն է)։

ԲՈՒԵՆՈՍ.— Օրանժի պետութեան հարաւ. սահմանագլուխէն նոյ. 14 թուով հասած լուրեր կ'ըսեն թէ՝ նախորդ օրը՝ սահմանագլխին վրայ գտնուղ Օրանժի Րուքվիլ քաղաքին հրամանատարը 450 հոգիով գրաւեր է Բարեյոյսի Ալիվալ Նօրթ քաղաքը, և Թրանսվալի ու Օրանժի զօրաչները պարզեր է։ Ասկէ զատ յայտարարութիւն մը ուղղեր է ժողովուրդեան, որով քաղաքին չրջակայ երկիրներուն Օրանժի կցուած ըլլալը կը ծանուցանէ, և մեկնելու համար 14 օր պայմանաժամ կատայ Անգլիացիներուն։

—Օրանժ Բիվըրէ կը հեռագրուի նոյ. 16 թուով թէ՝ Քիմպըրլիի պաշարումը վերցնել տալու համար, անգլ. զօրքերու համախմբման պատրաստութիւնները աւարտած են։

ԲՐԵԴՈՐԻԱ.—Օրանժի և Թրանսվալի զօրքերը՝ միացած՝ գրաւեցին Քուէնսպէրկը։ Նոյն գաւառը Օրանժի երկրին կցուած հռչակուեցաւ։ (Զենք հասկնար թէ հեռագրական գործակալութիւնը ինչո՞ւ կը կրկնէ իր իսկ չաբաթ մը առաջ տուած լուրերը. որովհետեւ Քուէնսպէրկի, և Ալիվալ-Նօրթի գրաւումը այդչէն ծանուցուած էր, ինչպէս ընթերցողները կը յիշեն։ Մ. Խմբ.)։

ԼՕՐԵՆՑՕ-ՄԱՐՔԻԶ. — Թրանսվալի պաշտօնաթերթը՝ Վ-ւոքէռ կը ծանուցանէ թէ Թրիկէլա գետին՝ Քուէնսօյի մօտ գտնուղ մէկ կամուրջը կործաներ են Պօէրները նոյ. 15ին։ 600 Պօէրներ թնդանօթներով կը պաշտպանեն Հէլբրոնի անցքը՝ էլանտսլակտի արեւելակողմը, արգիլելու համար Տընտին ետ առնելու ոևէ փորձ՝ Անգլիացիներու կողմէ։

ՈՒՈՇԻՆԿԻԼ.— Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը հրամայեց երեք զբաղահատ, երեք չածաւորակ և տասերկու թնդանօթակիր մարտանաւերու չինութիւնը։

ԱԹԷՆՔ.—Բուռն մրրիկ մը ծագեցաւ երէկ գիշեր։ Վարի թաղերը ամբողջովին սղոսուեցան։ Մէկ քանի տուներ փլան, և մէկ քանի մարդիկ խեղդուեցան։ Վնասները մեծ են։

ԱՅԺ ԴԻՇԵՐՈՒԱՆ

ԼՈՆՏՈՆ, 20 Նոյ.—Գերմանիոյ կայսրը և կայսրուհին իրեց զաւակներով և հետևորդներովը մեկտեղ Բօրթմաութ հասան։

ԲԱՐԻԶ.—Թրանսվալի մէջ մեծ ընդհարումներու կը սպասուի։ Անգլիական գունդ մը պատրաստ է Քիմպըրլիի օգնութեան երթալու։

ՄԱՏՐԻՏ.— Սպանիոյ կառավարութիւնը կը յուսայ ի մօտոյ կարգադրել Պարսելոնայի վէճը։

ԳԱԻԱՌԱԿԱՆ

ԼՈՒՐԵՐ "ՍՈՒՐՃԱՆԴԱԿ,,Ի

ԵԴԵՍԻԱՑԻՆ կը գրեն մեզ Հոկտ. 25 թուով.—«Անցեալ չարթու տանը մէջ անագորոյն կերպով մարթուած գըտնուեցաւ անձնասպաւանութեան տըգեղ Ընէ մը ներկայացող անգութ Հայկին մը։ Ճաւալի պարագաներու մէջ երիկը կորնցուցած այդ կինը՝ էրկան ափսոսան տունէն դուրս ընելով կուսուբր ու հօրմէ սրբ Ճայած իր ծոցածին 3 զաւակները, որոնք ապուին անդին վարանդի Ճալով մեռան հետզհետէ, ինքը օտարակրօն մէկուն հետ կապրէր քանի տարիէ ի վեր։ Այդ օտարակրօն էրիկը՝ այս անգամ աչք անկելով կնկանը պատրաստի 2,000 ղրչ.ին—ու թերևս գոված ըլլալով անոր կենակցութենէն—կինը մորթեր ու նոյն գումարն առնելով անհետացեր է տունէն ու քաղաքէն։ Կնկան դիակը՝ որ քննութեան ենթարկուած էր կառավարութեան միջոցաւ, երիս կրօհներու ներկայացուցիչներու կողմէ նա մերժուած ըլլալով, կ'ըսուի թէ թաղուած է քաղաքապետական պաշտօնատան կարգադրութեամբ։

—«Ազգ. Պատրիարքարանի պահանջմամբ, երբեմն երբեմն Պայպլ-Հաուզի չրջանակէն օտար Որբանոցներու վարիչներուն ուղղեալ «Խորհրդատու ձայն»ը անրաւական էր հարկադրել զանոնք, որ դահլիճ տան Հայ որբերու կրօնային հրահանգութեանց խնդրոյն, քանի որ անոնք միայն հեռաբնակ նպաստառաքներու կամքին հպատակելու պարտաւոր ըլլալնին կը յայտարարէին։ Այս հանգոյցը լուծելու մեծապէս նպաստեց այս անգամ Գերմանիոյ Որբանոցներու Ընկերութեան նախագահին՝ տոքտ. Յ. Լեփսիուսի՝ ներկայութիւնը հոս։ Առաջնորդարանը կրկնեց իր պահանջումները, ու Գերմանի նախագահին բարի արամագրութիւնները օգնեցին համաձայնութիւն գոյացնելու. ո՛չ միայն Գերմանի այլև Անգլո-Ամերիկեան Որբանոցներու հետ, որոնք այս անգամ համակերպութիւն յայտնեցին լիովին գոհացում տալու Պատրիարքական Շրջաբերականներով սահմանուած կրօնային պահանջումներուն։»

ՀԱԼԷՊԷն նամակագիր մը, տեղւոյն վարժարաններուն վիճակին վրայ լրագրայս մէջ «Տիտոզ» ստորագրութեամբ հրատարակուած նամակի մը պատասխանելով, կ'ըսէ թէ՝ Հալէպի վարժարանները երբէք չեն անեցած հմակուանին չափ բարեկարգ ուղղութիւն մը։ Արդի Հոգաբարձութեան պաշտօնի կոչուելէն առաջ, երկուս վարժարանը կը կառավարուի եղեր 3 պաշտօնեայով և 5 6000 ղրչ. պիւտճէով, իսկ այսօր 12 պաշտօնեաններով և 40,000 ղրչ. պիւտճէով, ու կը հարցընէ. «Եթէ Հոգաբարձութիւնը ընդհանուր ժողովուրդին համակրութեան արժանի ըլլալը, ինչպէս պիտի կրնար հոգալ Հալէպի համար այսքան գումար մը։»

ԿԷՕՎԷ-ԷՕՄԷԷն կը գրեն մեզ նոյ. 4 թուով.—

Վիճակիս առաջն. փոխանորդ կառավար Ծ. Վ., հոկտեմբերի առաջին կիսուն տեղւոյս նորաչէն մասրան մէջ քարոզ խօսեցաւ և հրաւիրեց հիւանդները՝ գպրոցի մասրան համար գըտնուած նորաչէն չերտասան թերի մասերուն չինութեան մասնակցիլ։ Տեղացի բոլոր հիւանդները, սիրայօժար ընդունելով կարապետ Ծ. Վ.ի հրաւէրը, հոկտ. 24ին մասնակցեցան «Մէհի»ի աշխատութեանց, որով 600 ղրչ.ի ծախքի բեռէ մը ազատեցին Ազգ. տնտուկը։ Սոյն օրը՝ մեր գաւառակին գայմագամ Նէֆիպ Մէհմէտ պէյ, թաղա-

պետական բժշկին հետ միասին, ...խատութեանց պաշտօն այցելեց Նորաշէն Ծերանոցին: Նէճիպ Մէճմէտ պէյ հիւրընկալուեցաւ և մեծարուեցաւ Ազգ. Առաջնորդարանին մէջ, ու գրեթէ $1\frac{1}{2}$ ժամ տեսակցեցաւ փոխ-Առաջնորդին և Թաղ. Խորհուրդին հետ: Ի մասնաւորի ուրախութիւն յայտնեց փոխ-առաջնորդին՝ «Մէճիտ»ի աշխատութեանց մասնակցող հիւանդներուն համար, գովելով անոնց կրթասիրական փափաքը: Հետեւեալ օրը՝ Կարապետ Մ. Վ. չինութեանց գործին հսկողութիւնն յանձնելով Թաղ. Խորհրդոյն, մեկնեցաւ Միջագիւղ, Գաւառ. Ժողովոյ Էջմէճ-Միջագիւղի անդամներու ընտրութեան համար: Կ'արժէ յիշատակել տեղացի ազգային մը, որ ազգ. սնտուկին՝ Նորաշէն չերամատունը գնելու անբաւական և անձուկ վիճակի մէջ ըլլալը ի նկատի առնելով, կրթասիրաբար փոխ տուաւ անցեալ տարի 170 ոսկի: Այս տարուան խաղակի բերքին՝ յիշեալ կրթասէր ազգայնոյն 130 ոսկի վճարուեցաւ, Ս. Առաջնորդին նախագահութեամբ եղած հանգանակութենէն: Ցիշեալ ազգայինը այս փոխատուութենէն զատ նպաստ և ջանք չխնայեց, համերաշխաբար աշխատելով Թաղ. Խորհուրդին հետ: Այս անգամ ևս Կարապետ Ծ. Վ.ի նախագահութեամբ Թաղ. Խորհուրդը խորհրդակցեցաւ, հրաւիրեց քանի մը ազգայիններ, որոնցմէ՝ Թերի մասանց չինութեանց համար փոխառութիւն ըրաւ, և որոնք սիրայօժար ընդունեցին ժողովին խնդիրը: Այսպէսով ազգ. սնտուկը կ'ունենայ 70 ոսկիի պարտք մը, որ գալ տարի հանգանակութեամբ պիտի վճարուի լրովին: Ս. Առաջնորդ Հօր և այժմեան Թաղ. Խորհրդոյս յաւէտ երախտապարտ է Էջմէջին, որուն ղաւակները միայարկ, փլփլած խրճիթէն ազատելով՝ գեղեցիկ և առողջապահիկ այս չէնքին մէջ ուսում պիտի առնեն: Շատ բան պակաս էր դպրոցին մէջ, ամբողջացուց այժմեան Թաղականութիւնը: 200 ոսկիի գնուած և ազգին սեպհականութիւն եղած Նորաշէն չերամատունը իր պակաս մասը ամբողջացուած՝ այժմ կ'արժէ 300 ոսկի, որուն մօտ ազգն ունի նաև ընդարձակ գետին:

* * Առաջն. փոխանորդ Հայր սուրբը, Գաւառ. Ժողովոյ Էջմէճ-Միջագիւղի անդամներու ընտրութեանց համար Միջագիւղ կը մնայ, բայց դեռ չէ ձեռնարկած այս ընտրութեան. որովհետեւ տեղւոյն Թաղ. Խորհուրդը կազմալուծեալ վիճակի մէջ է, և հոգաբարձութիւնն ալ կը մնայ չլասեալ կացութեան մէջ: Անշուշտ Թաղ. անդամներու ընտրութենէն անմիջապէս վերջ պիտի ձեռնարկէ Գաւառականի անդամներու ընտրութեան:

* * Երէկ սկսեր է ձիւնել Միջագիւղ: Դեռ ձմեռուան պէտքերը հոգացուած չեն: Փայտը սուղ, ածուխը սուղ: Խեղճ գիւղացի կիները ցուրտին

փուքին մեռաքսի գործարան կ'երթան չորաչոր կ'աշխատին իրենց տունը ապրեցնելու համար. իսկ այրերը շէշ-պէշ նետելով չերամի եղանակը կը բերեն: Ի՞նչ ընեն, չերամաբուծութենէ զատ զբաղում չունին, և ցաւալի է որ մինչ ցայսօր չեն ունենար հոգ՝ իրենց զաւակներուն արուեստ սորվեցնել տալու, որպէս զի երբ չերամի բերքը անյաջող ըլլայ, նոյն տարին իրենց ընտանիքը ապրեցնելու համար օրապահիկ մը կարող ըլլան ձեռք ձգել: Բախտին կապուած միալ յիմարութիւն է:

* * Ասկէ առաջ յիշած էինք արդէն Կէյվէյէ Րիւշտիյէ վարժարանին հիմնարկութիւնը: Ցայսօր 22,000 ղրշ. ծախսուած է, ունենալով հանդերձ Թերի մասեր, զոր կը չարունակեն ամբողջացնել:

* * Թաղապետութիւնը ֆրանքներէ մը չինել ձեռնարկած է, որուն համար որոշած է 200 ոսկիով գլուխ հանել:

ՑԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐ

ՏՈՔԹՈՐ Ն. ՏԱՂԱՒԱՐԵԱՆ

Տեղափոխած է իր բնակարանը, Բերա, Իմամ փողոց, Թիւ 5: Հիւանդ կ'ընդունի Բշ., Դշ. և Ուր. օրերը կէսօրէն վերջ, և կիրակի օրերը մինչեւ կէսօր: 15—1

Ձմեռուան եղանակին համար միայն

ՏՈՔԹՈՐ ՕՐՄԱՆԵԱՆ

Հիւանդ կ'ընդունի իր տունը, Բերա Աղա փողոց, Թիւ 1, ամէն օր իրիկուան ժամը 10էն ետքը: 5—1

ՄԵԾ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

Օ ԹԱԼՕՆ ՏՕՌ

Ղալաթիա, Վոյվոտա փողոց, Թիւ 103

Վաճառատանս մէջ ամէն տեսակ կօշիկներ, կիսակօշիկներ կը չինուին թէ՛ արանց և թէ՛ կանանց համար: Գիներու աժանութեան և ապրանաց տեսակին ո՛ր աստիճան անմրցելի ըլլալուն վերահասու ըլլալու համար բաւ է մէկ անգամ վաճառատունս այցելել: Ապրանքները ուղղակի Ամերիկայէն կը բերուին:

Ճաշակի չհամապատասխանող ապրանքները սիրով ետ կ'առնուին:

10—1 Շ. ԱՀՆԱՄԵԱՆ

ՏՕՔԹԷՕՐ Ե. ՄԱՍԻՍ

Բերա, Թաքսիմ փողոց, Թիւ 10

Ամէն տեսակ ներքին հիւանդութիւններէ զատ կը դարմանէ մասնաւորապէս և խնամով Ջղային պէմօրրօիտներ, լուսնոտութիւն, աղէտներ, ծննդաբերական ֆոբէրմաններ և ֆողդիկական հիւանդութիւնները:

Իր տանը մէջ կ'ընդունի ամէն օր կէսօրէն վերջը: Դշ. օրերը 7էն 10 ձրի աղքատաց: 24—3

ՌՕՍԻԱ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

1881 Մարտ 20ի հայր. Իւքազով արտօնեալ: Ընկերութեան կեդրոնատեղին Բեթերպուրկ: Ընկերութեան ապարանքը, Մեծ Մորսքայա 37: Ապահովագրութեանց ճիւղեր ՀՐԴԵՀ. — ԿԵԱՆՔ. — ՓՈԽԱԴՐՈՒԹԻՒՆ. — ԱՐԿԱԾՔ.

1898 տարւոյն մէջ գանձուած ապահովագին 34,775,462 Ֆր.
Երաշխաւորութեան գումար 121,765,333 »
1881 էն ի վեր Ընկերութիւնը իր ապահովագրեալներուն վճարած է աւելի 164,172,000 »

Թնիկէ ընկերութեան յարեւելս Ա. ՀԻՒՐՄՈՒԶ

Ղալաթիա, Թարախճի փրայ (Մոստարած հէն տեղը)

Ընդհ. Գործակալ Թուրքիոյ համար ԹԷՈՏՕՐ ՐԷՊԷՆ

ԱՄԷՆՈՒՆ ՕԳՏԱԿԱՐ

Ամէն ոք կրնայ իր կեանքը ապահովագրել կամ զաւակներուն օժիտ կամ դրամագլուխ հայթայթել չարաթական վճարումներով, սկսեալ 2 դահեկանէ, և այս ամէնն առանց բժշկական քննութեան:

ԱՅՍ ՏԵՍԱԿ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԳՈՐԾԱԴՐՈՂՆ Է

ՊԵՐԼԻՆԻ ՎԻՔԹՕՐԻԱ

ԿԵՆԱՑ ԵՒ ԱՐԿԱԾՆԵՐՈՒ ԴԷՄ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ
ՀԻՄՆԵԱԼ ԱՐՔԱՅԱԿԱՆ ՀՐԱՄԱՆԱՒ 1853ին

Դրամագլուխ և պահեստք 239,189,580. — Ապահովագր. դրամագլ. 870,644,476

Վիքթօրիա արկած. — Միմիայն մէկ տարի չաբաթական մէկ Ֆր. վճարելով մարդ կ'ընդունի ապահովագրուիլ, ընդունելու համար՝

1º 10,000 Ֆր. եթէ մահ պատահի.
2º 15,000 Ֆր.ի հասոյթ մը. եթէ խեղութիւն պատահի.
3º 200 օր, 5 Ֆր. ամենօրեայ հասուցում մը, ծովու կամ երկաթուղւոյ, թրամուէյի և թիւնէլի արկածներու հետեւանքով:

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉ — Ցակոբեան Խան Թիւ 71 Ղալաթիա.
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ — Ցակոբեան Խան Թիւ 12, 13 Պոլիս.

Կը փնտռուին գործակատար — պաշտօնեաներ: 52—5

Այս անունը կրող սպեղանին կըրուժէ մորթին վրայ յառաջ եկած բոլոր ուռոյցքները, բորբոսութիւնը, յօդացաւը, բուղլը-պուլդմը, ևլն: Ասկէ զատ մորթին վրայ բացուած բոլոր վէրքերը, պալարները և գաղղիական ախտէ մնացած վէրքի նշանները վերջնականապէս կը բուժէ: Մորթին գոյնը կը գեղեցկացնէ և անոր փայլ մը կուտայ: Այս սպեղանին կատարելապէս կը բուժէ յօդաձուերէ յառաջ եկած խիթերը, և աչքի կափարիչներուն չորցած առաջ եկած բորբոքումները: Վերջապէս այս սպեղանիին նման ուրիշ դեղ մը չկայ որ ասոր չափ կատարելապէս բուժէ մորթի հիւանդութիւնները և այրուածքները:

Վաճառման միակ կեդրոնատեղին է անգլիացի Պ. ԷՏՄՈՆՏ ՓԱՐՐՈՒԱՆԱՅԻ վաճառատունը, Ղալաթիա, Վոյվոտայի պաշտականոյին մօտ, Թիւ 95 և 97:

Սկիւ., 15 Օգոստ. 1899

Պ. ՓԱՐՐՈՒԱՆԱ, Կ. Պոլիս

Դրամարկղս գոցած ատենս ձախ ձեռքիս երկու մատները ճզմուեցան: Մէկ քանի օրէն Թեւս բոլորովին ուռեցաւ և բորբոքում մը յառաջ եկաւ: Անմիջապէս հիւանդանոց գացի, ուր ամսոյ մը չափ վիրաբոյժները գլխ դարմանելէ ետքը, որոշեցին Թեւս կտրել: Բրնաւ չվախնալով որ կեանքս վրայ պիտի տամ, բացարձակապէս մերժեցի ընդունիլ այս որոշումը, և անցեալ ամիս ձեր վաճառատունէն գնած սպեղանին միայն թանալով անմիջապէս վէրքիս վրայ քսեցի: 24 ժամ վերջը զգացած դիւրութիւնս չեմ կրնար նկարագրել, սպեղանին իր ազդեցութիւնը գործած էր:

Երեք անգամ ևս գործածեցի զայն, և այժմ կատարելապէս առողջացած եմ: Ասոր համար ձեզի խիստ երախտապարտ եմ, և ինքզինքս պարտական կը զգամ ծանուցանել ձեր սպեղանիին օգտակարութիւնը: Այս առթիւ կը խնդրեմ որ հաճիք ընդունիլ չնորհակալութեանցս հաւաստիքը:

Արքեւլ. երկաթուղեաց կայարանին պաշտօնեայ

ՖՐԱՆՍՈՒԱ ՄԱՃՈՆԻ

ՍԻՆԿԷՐ

ՀԱՅԹԱՅԹԻՉ ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ՊԱԼԱՏԱՆ

Ժ. ՆԱՅՏԼԻՆԿԷՐ

Սինկէրի կարի մեքենաները զուտ անգլ. պողպատեայ տոկունութեամբ այնքան գնահատուած են որ աշխարհիս ամէն կողմը տարածուած են. և բոլոր ընտանիքները, դերձակները ու կօշկակարները լոկ Սինկէրի մեքենայ սկսած են գործածել: Սինկէրի Ընկերութիւնը ցարդ 400է աւելի պատուոյ վկայական և չքանշան ստացած է բոլոր ցուցահանդէսներու մէջ:

Արեւելքի մէջ Սինկէրի մեքենաներուն միակ ներկայացուցիչն է Մ. Ժ. Նոյտլինկէր, որ բովանդակ Թուրքիոյ մէջ մասնաճիւղեր հաստատած է:

Սինկէրի մեքենաները կը վաճառուին՝

Բերա, Շիշլի ճամբայ, Կալաթա-Սէրայի դիմաց:
Կալաթա, Սինկէր խան, Թիւնէլին եաեւ, և Թրամուէյի կայարանին դիմաց:
Պոլիս, Սուլթան-Համամ Թիւ 2, և Սուլթան Պայազիտ Թրամուէյի սթասիոնին դիմաց Թիւ 13:

Կեդծերեն զգուշանալու համար վերի նշանին ուշադրութիւն ընելու է:

ՄԵԾ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
ՊԱՏՐԱՍՏ ԵՒ ՅԱՆՁՆԱՐԱՐԵԱԼ
ԶԳԵՍՏԵՂԷՆՆԵՐՈՒ
Գ. ԷՐՄԷՆԵԱՆ, Ռ. ՄԱՂԱՔԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿ.

Պոլիս, Սուլթան Համամ Թօփալեան խան
Թիւ 18, 20, 22, 24,
Մեծ Շուկայ, Պօսթում խան, թիւ 30

Մեր վաճառատան մէջ պատրաստ կը գտնուին մեծաքանակ զգեստեղէն՝ ամէն եղանակի յատուկ, և չափու վրայ ալ ընտիր հագուստներ կը չինուին: Մեր նպատակն է մրցիլ թէ՛ Պոլսոյ և թէ՛ Ղալաթիոյ բոլոր վաճառատուներուն հետ. ուստի մեծ խնամք կը տանինք ապրանքներու տեսակին, ազնուութեան և դիմացկունութեան. գիներն ալ 20 % աժան են բաղդատմամբ եւրոպական և տեղական հագուստներու: Ասոր հաւնուելու համար կը բաւէ անգամ մը այցելել մեր վաճառատուները, Թօփալեան խան, եւ Մեծ Շուկայ՝ Պօսթում խան: Այս վերջին վաճառատունը որ Շուկային Նորոգութեան առթիւ գոց էր, վերաբացուած է: Կիներու համար կը գտնուին ամէն տեսակ ժաքէթներ:

Կիրակի օրերն ալ բաց է

ՎԵՐՋԻՆ ԳԻՆ

ՍԿՍԱԾ Է

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑԸ

Տոմարակալութիւն, Գործնական Թուաբանութիւն, Առեւտրական Դիւանիք, Առեւտրական Թղթակցութիւն Անգլ. և Ֆրանս. լեզուաւ: Կ'աւանդուին ամէն կիրակի ժամ 8էն 10 (Ը. Թ.) Բերայի Արհեստանոցին մէջ:

Ամսական 20 և 30 ղրշ.

Դասընթացքին հետեւիլ ուզողները կրնան դիմել յիշեալ Արհեստանոցը, ամէն կիրակի վերոգրեալ ժամերուն:

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ գործերու հմուտ և նորագոյն ու դիւրահասկնալի սիսթէմով կրկնատոմար բռնելու, ինչպէս նաև Անգլ. և Ֆրանս. լեզուաւ Թղթակցելու կարող հաշուագէտ մը արամադրելի ժամեր ունի այցելու գրագրի պաշտօն վարելու. դիւրամատչելի պայմաններով:

Դիմել Սուրհանդակի Խմբագրատունը: 10—2

ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Այն բաժանորդները որոնց պայմանաժամը լրացած է, ութ օր առաջ դըրութիւն մը կը ստանան այս պարագան իրենց ծանուցանող. ուստի եթէ չեն ուզեր որ Թերթերու առաքումը դադրի, պէտք է փութան իրենց նոր բաժնեգինը ուղղակի կամ Թղթակիցներու միջոցաւ ղրկել մեզ:

«ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (21)

Ժ. ՄԱՔԷՅ

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԳԱՂՏՆԻՔՆԵՐ

«Տեսնելով որ չպիտի կրնայի պրծիլ ձեռքէն, այս եկեղեցին մտայ. և հոս, յանկարծական ներշնչմամբ մը, դեռ մարդն իմ քով չի հասած և զիս չտեսած, Թուղթերը պլորեցի և աջ կողմի առաջին մոյթին վրայ կեցած գանձանակին մէջ խոթեցի...»

Բահանան ուշադրութեամբ մտիկ ըրեր էր Բօսսոյին բառերը՝ խորաղրին նայուածքով մը դիտելով անոր դէմքը:

—Ուրեմն, բսաւ, գիտէք այդ Թուղթերուն պարունակութիւնը:

—Ճշդիւ ոչ: ժամանակ չունեցայ կարդալու և հասկնալու, մանաւանդ դըծագրութիւն մը...: Բայց կը կասկածիմ ի՛նչ բանի վերաբերեալ ըլլալնին, և տարակոյս չունիմ որ ամենակարեւոր հրամաններ կուտան ինծի:

—Կրնա՞ք ըսել ինծի այդ Թուղթերուն արտաքին ձեւն ու տեսքը:

—Նախ քանի մը տող գիր կայ ճերմակ Թուղթի մը վրայ՝ առանց ստորագրութեան. երկրորդ՝ հարեւանցի քաշուած գծագրութիւն մը կայ նոյնպէս ճերմակ Թուղթի մը վրայ: Երրորդ՝ երեք հատ հազար ֆրանքնոց պանքատոմս կայ:

—Կրնա՞ք երդնուլ թէ այդ ամէնը ձեզի ուղղուած էին և ոչ ուրիշի մը:

Անթօան գնաց պատէն կախուած խաչելութեան մ'առջեւ, և աջ ձեռքն անոր երկնցընելով.

—Առաջի Աստուծոյ, որ կը լսէ զիս, կ'երդնո՛ւմ, ըսաւ անկեղծ ձայնով մը, որ բնաւ չէր կրնար կասկած Թողուլ:

—Կը բաւէ, պարո՛ն, կը հաւատամ ձեզի: Ըսել է թէ կ'ուզէք ձեռք անցունել այդ Թուղթերն՝ առանց ուրիշէ մը տեսնուելու:

—Այո՛, տէ՛ր հայր:

—Այս իրիկուն անհնա՞ր է:

—Ի՞նչպէս: Բայց ինծի արուած հրամաններուն կատարման ամէն մէկ վայրկեանի յապաղումը, զանոնք ղրկող անձին վտանգը կ'աւելցընէ...: Բոլոր յոյսն իմ վրա՞յ է:

—Ի՞նչ ընեմ, աղքատաց գանձանակներուն բանալիներն իմ քովս չեն, եւ չենք կրնար կոտրել զանոնք:

—Ո՞ւր տեղ են:

—Առաջին աթոռակալին քովն են, որ հոս չէ. և կէս գիշերուան հազիւ կը վերադառնայ Փարիզ:

—Ի՞նչ պիտի ընեմ հիմա, գոչեց Բօսսօ, ձեռները գալարելով՝ տագնապելից չարժումով մը:

—Պիտի սպասէք մինչեւ վաղ առտու:

—Վաղ առտո՞ւ:

—Ժամը ձիչդ վեցին ես հոս կ'ըլլամ առաջին աթոռակալին հետ:

«Դուք ալ եկէք այն ժամուն:

«Գանձանակը կը բացուի ձեր առջեւ... և ձեր ըսած Թուղթերը կը յանձնուին ձեզի, առանց պարունակութիւնը մէկէ մը գիտցուելու:

—Ի՛նչ ընեմ, հառաչեց Անթուան, քանի որ ուրիշ կերպ ընել կարելի չէ ...կ'սպասեմ:

«Շնորհակալ եմ տէր հայր... ոչ ինծի համար, այլ այն անձին համար, զոր ազատելու օգնած պիտի ըլլաք ինծի: Շնորհակալ եմ մանաւանդ որ զիս աւելի չի հարցաքննեցիք:

—Ձեր գաղտնիքը ձեզի պահեցէք, պարո՛ն, պատասխանեց քահանան, ես գիտեմ ինչ որ պէտք է. այսինքն թէ քրիստոնէի մը փրկութեան վրայ է խնդիրը:

Անթօան Բօսսօ, քահանայէն բաժնուելէն ետև չի կեցաւ եկեղեցիին մէջ:

Արտաքինօք դուրս ելաւ մտածելով թէ ո՛րչափ քիչ կենար հոն, ա՛յնչափ լաւ էր:

—Վաղը՛, վաղը՛, կ'ըսէր ինքնիրեն արտմօրէն, Սէն-Միւլբիս փողոցէն անցած միջոցին: Ո՞վ գիտէ ի՛նչ կրնայ պատահիլ մինչեւ վաղը, քանի որ հիմա վերադարձած է:

«Գոնէ ժամանակ ունեցած ըլլայի հասկնալու հրամաններն հասկնալու:

«Ի՞նչ է արդեօք իր վախը:

«Ի՞նչ կ'սպասէ իմ անձնուիրութենէս:

«Կ'երեւի թէ Ջուրջէրիա ըրած կեղծ ուղեւորութեանը կը վերաբերի: Անշուշտ կը վախնայ որ կոմսը կասկածի երթալով, կը փնտռէ կ'իմանայ ո՛ւր և ի՛նչ բանի համար երթալը...:

«Այո՛, այո՛, այս պէտք է ըլլայ վախը, ըսաւ դողահար, քրտինքը ճակտէն վազելով:

(Շարունակելի)